

Ковальов Андрій Вікторович

Військово-політична комунікація в контексті глобального стратегічного лідерства: засоби та підходи до осмислення

УДК 323.327+316.46

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2025-3.9>

Ковальов Андрій Вікторович
кандидат політичних наук, речник
Генерального штабу ЗСУ,
докторант кафедри політології
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
вул. Володимирська, 60, Київ, Україна
ORCID: 0000-0003-1081-3024

Розглядається військово-політична комунікація як системне утворення, що характеризує можливості кожної політичної системи відповідати вимогам часу та світовим тенденціям. У цьому контексті війна в Україні та інші конфлікти в сучасному світі наочно демонструють, що окремі політичні актори можуть перебільшити або навпаки зменшити ефект від власних дій через активну військово-комунікаційну політику. В статті проаналізовано зовнішньополітичний аспект військово-політичної комунікації, який доводить спроможність держави здійснювати захист свого суверенітету та виступати як рівноправний партнер в міжнародних коаліціях. Зазначено про значення лідерської культури військово-політичних спікерів, яка проявляється у нетривіальному прочитанні військових подій за інформаційними повідомленнями. Наголошено, що стратегічні цілі військово-політичної комунікації можуть бути досягнені завдяки адекватному розумінню кожним учасником подій загального результату. Виявлено значення підготовки організаційних умов поширення військово-політичного контенту, що може бути результатом спільної роботи цивільних та військових акторів. Обґрунтовано, що організаційна спроможність стратегічного лідерства держави на міжнародному рівні спирається на адекватність розуміння цілей і завдань операції та акції військово-політичної комунікації. Розробка стратегічних лідерських кроків в рамках військово-політичної комунікації передбачає ретельну підготовку різних аспектів комунікаційних подій. За умови ієрархічного підпорядкування в умовах демократії військово-політичні комунікаційні системи передбачають і внутрішній аспект у вигляді мотивування своїх сил та населення. Виявлено, що ознакою вдалої лідерської військово-політичної комунікації є переконання партнерів та опонентів у власній мілітарній потужності. Зроблено висновок, що руйнівні війни в Україні та на Близькому Сході останніх років довели важливість для сторін конфліктів мати спроможність здійснювати потужні інформаційні кампанії, спрямовані на переконання аудиторії в справедливості своїх цілей та можливості їх досягти.

Ключові слова: військово-політична комунікація, стратегічне лідерство, політична ініціатива, політичні інтереси, політичні рішення, політична співпраця.

Постановка проблеми. Глобальна геополітична конкуренція має прояв не лише у наявності у конкретної країни можливостей (ресурсів) економічного та військового характеру. Перевага у підходах та можливостях участі у міжнародному політичному середовищі та отримання зиску від зміни міжнародної ситуації також вказує на якість політичних еліт та їх спроможність належним чином представляти національні держави.

В умовах розгортання руйнівних військових конфліктів в сучасному світі військово-політична комунікація як системне утворення характеризує можливості кожної політичної системи відповідати вимогам часу та світовим тенденціям. Вона відображає можливості конкретної держави «увійти до кола» спроможних та ефективних світових гравців.

Остання вимірюється, серед іншого, можливістю комунікаційної репрезентації власної військової спроможності та військових зусиль. Війна в Україні та інші конфлікти в сучасному світі наочно демонструють, що окремі актори можуть перебільшити або навпаки зменшити ефект від власних дій через активну військово-комунікаційну політику.

Стратегічне лідерство в глобальному вимірі передбачає можливість ухвалювати рішення, реалізовувати інтереси та долучатися до вигідних

стратегічних ініціатив. При цьому військово-політична комунікація виступає невід'ємним атрибутом, який характеризує міжнародного актора з точки зору серйозності намірів та можливості підтримати свої політичні наміри та ініціативи. Для сучасної України вкрай актуальним є зовнішньополітичний аспект військово-політичної комунікації, який доводить спроможність держави здійснювати захист свого суверенітету та виступати як рівноправний партнер в міжнародних коаліціях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Громадсько-політичне та комунікаційне лідерство в умовах війни набуває фокусного характеру для розробок багатьох українських науковців. Низка авторів НАН України сформувала комплексне уявлення про національну стійкість України на стратегічному рівні в рамках національної доповіді [4]. І. Тишкевич виокремлює особливості лідерської поведінки як передумови досягнення миру в Україні [7]. Л. Тягнирядно встановлює умови розвитку громадянського суспільства протягом двох років війни на основі аналітичного дослідження [11]. Водночас доречно уточнити зміст взаємозв'язків між військово-політичною комунікацією і формуванням стратегічного лідерства в контексті потреб сучасної України.

Метою статті є з'ясування значення військово-політичні комунікації для реалізації претензій на стратегічне лідерство для сучасних держав. Завданням статті є окреслення оптимальних напрямків еволюції військово-політичної комунікації у вимірі стратегічних політичних взаємодій глобального рівня.

Методи дослідження. Основними методами дослідження є дескриптивний та термінологічний аналіз концептуального значення проявів військово-комунікаційного лідерства. Також у статті задіяні системний підхід та інституційний аналіз у рамках розкриття особливостей рис та умов прояву лідерських параметрів військово-політичної комунікації.

Виклад основного матеріалу. Ініціативний характер сучасної військово-політичної комунікації спирається на поняття лідерства, яке отримало міждисциплінарну перспективу. Можливість досягнення результату в поширенні військової інформації та вдалої інтерпретації військових подій залежить від здатності отримати лідерську ініціативу передусім ідеться про лідерську спроможність акторів військової комунікації. Вітчизняна дослідниця О. Мармаза доречно визначає лідерство як повноваження, яке не можна делегувати. Лідера не можна призначити. Лідер є керівником, який має владу авторитету, що пов'язаний із добровільним визнанням персоналом верховенства лідера. Це людина ініціативна, внутрішньо вільна та сильна, яка може повести за собою [3, с. 291].

Аналітична спроможність військово-політичної комунікації вимагає конкретних лідерських дій та бачення перспектив. Лідерська культура військово-політичних спікерів та аналітиків проявляється у нетривіальному прочитанні військових подій за інформацій. На при цьому необхідно приділяти увагу стилю подачі інформації та комунікаційних відносин. О. Мармаза слушно наголошує, що лідерство є мистецтвом вибору оптимального стилю управління та врахування ситуацій. Лідерська поведінка орієнтована на успіх справи та досягнення колективу, має підтримувальний характер. Отже, ефективним лідерство може бути за умов партисипативного та фасилітативного управління [3, с. 291].

Динамізм та мінливість в контексті військово-політичної комунікації та чітке визначення її мети, командний підхід, вимагають узгодження позицій та розподілу ролей напередодні кожної акції та операції. О. Мармаза справедливо підкреслює провокативність безсистемного підходу до формування команди, який спричиняє виникнення конфліктів, суперечностей, нераціональну діяльність ще на початку її створення. Команда передбачає не просто сумісну роботу людей, об'єднаних однією метою, а співробітництво, що ґрунтується

на чіткому розподілі ролей, обов'язків, координації дій і зусиль [3, с. 294].

Стратегічні цілі військово-політичної комунікації можуть бути досягнені завдяки адекватному розумінню кожному учасника подій загального результату. Означене вимагає підготовки організаційних умов поширення військово-політичного контенту. Це може бути результатом лише спільної роботи багатьох акторів. О. Мармаза обґрунтовано заохочує до переваг колегіальної роботи над стратегічним проектом формування команди односторонніх та появу конструктивної опозиції. Керівник не може самостійно володіти всією інформацією, а за допомогою командної роботи значно підвищиться якість роботи з інформаційним забезпеченням управління. Інноваційною рисою партисипативного управління є те, що воно змушує керівника і персонал обговорювати між собою та спільно вирішувати найважливіші проблеми розвитку організації [3, с. 295].

Практичні кейси досягнення військово-дипломатичних цілей свідчать, що актори-лідери займають гнучку позицію залежно від зміни ситуації. Зокрема це характерно для американської системи військової дипломатії. Офіційні повідомлення на міжнародній арені нерідко містили тези, які мали двозначне тлумачення, яке залишало різні варіанти для подальших дій. І. Дужа доречно наводить емпіричний приклад дій адміністрації Б.Обами у 2011–2012 рр., яка кілька разів заявила про ключове значення АТР для військової стратегії США, зокрема під час візиту до Канберри, де було проголошено про згортання військових операцій в ряді регіонів світу, скорочення військових витрат, але збільшення присутності в АТР [1, с. 347].

Партнерська риторика взаємодії військово-політичних союзників також свідчить про увагу до настроїв аудиторії. Зокрема, ідеться про отримання від зверхності та упередженості в комунікативних взаємодіях. І. Дужа вірно називає важливим чинником нової політики США в Східній Азії відмову Вашингтону від критики моделей розвитку регіональних держав, від повчального тону у відносинах з ними, від ідеології регіональної гегемонії США [1, с. 348]. Ця теза підтверджується також «гнучкою» зміною риторики чинного президента США Д. Трампа під час виборних перегонів та після його обрання, яку помітили українські аналітики медіа [9].

Організаційна культура стратегічного лідерства на міжнародному рівні спирається на адекватність розуміння цілей і завдань операції та акції військово-політичної комунікації. Сучасні технології дають змогу передбачати ефекти від комунікування з аудиторією військових спікерів. Але меседжі мають бути спроможними і зрозумілими. С. Коляда аргументовано вказує, що стратегії менеджменту дають відповідь на питання «Що

потрібно робити?», – але не дають відповіді на питання «Чому це потрібно робити?». Відповіді на питання «Чому?» є більш важливими, оскільки сприяють формуванню відданості організації [2, с. 77]. Про це також говорить доповідь Центру Разумкова за 2023 рік, яка зафіксувала зміну суспільних орієнтацій громадян України внаслідок зміни комунікаційно-інформаційної ситуації [6].

Розробка стратегічних лідерських кроків в рамках військово-політичної комунікації передбачає ретельно підготовку різних аспектів комунікаційних подій. Ідеться не лише про зміст повідомлень, частоту й ситуацію їх поширення, але й про організаційно-ресурсне забезпечення. С. Коляда досить слушно зводить роль керівника-лідера у процесі формування бачення до ухвалення наступних рішень: виділення ресурсів для проведення групових семінарів, зборів, нарад; підтримка зусиль членів організації з розробки і формування бачення; вибір остаточного варіанта формування бачення [2, с. 79].

Злагоджень дій в комунікаційних акціях військово-стратегічного характеру вимагає не лише спільної роботи але й ефекту синергії який досягається багаторазовими обговореннями та моделюванням ситуації. С. Коляда підкреслює значення інтеграції формулювання стратегії з баченням та місією. Це дозволить досягти ефекту синергізму і створити цінність для споживачів. Реалізація стратегії є базовою архітектурою, що забезпечує досягнення стратегічних цілей [2, с. 80].

Як свідчать сучасні аналітичні дослідження, стратегічні цілі військово-політичної комунікації можуть виходити далеко за межі періоду військових дій. Зокрема, це демонструється на передбаченні ресурсів для повоєнного відновлення [10].

Суто військовий контекст стратегічного лідерства у комунікаційному вимірюванні вимагають специфічних навичок та уявлень стосовно структури військової справи та організації. Зокрема, в українській дослідниці справедливе зацікавлення викликав зв'язок лідерства і внутрішніх комунікацій. Як уже зазначалося, одним із завдань внутрішніх комунікацій у межах стратегічних комунікацій визначено забезпечення лідерства військовослужбовців. Разом із тим лідерство розкривається в процесі застосування ефективних методів внутрішньої комунікації. Із цього випливає висновки, що внутрішні комунікації є одночасно і джерелом формування, і інструментом лідерства [8].

Крім зовнішньої аудиторії для військово-політичних комунікаторів велике значення мають внутрішні організаційні пріоритети. При цьому за умови ієрархічного підпорядкування в умовах демократії військово-політичні комунікаційні системи передбачають і внутрішній аспект у вигляді мотивування своїх сил та населення. П. Ткач вірно заперечує визначення комунікації й мотивування у військо-

вому лідерстві як однорідних понять. Адже комунікація може бути одним із засобів мотивування. Зрозуміло, що під мотивуванням, імовірно, малися на увазі різні форми заохочення, проте необхідно пам'ятати й ураховувати, що заохочення через похвалу, уважне ставлення, інші вербальні та невербальні засоби є не менш, а інколи й більш важливими для створення ефективної взаємодії у військовій організації [8].

Комунікативні навички військово-політичних спікерів та організаторів комунікування вимагають уваги до планування операції. Стратегічний успіх залежить від ретельної розробки послідовності дій та ролей всіх задіяних у оперативному забезпеченні комунікаційного середовища військових операцій. Цілком слушно П. Ткач провідними компетентностями військового лідера називає здатність здійснювати безпосередній вплив на інших, що передбачає чітке формулювання мети, стратегії її реалізації, здатність розробляти рішення, дотримання військової етики й забезпечення взаємодії на засадах справедливості [8].

Комунікаційна культура всередині військової організації також має велике значення в контексті інтеграції України до євроатлантичного простору. Стратегічне об'єднання з силами НАТО передбачає засвоєння внутрішньої демократичної комунікації в силах та підрозділах. П. Ткач обґрунтовано підкреслює значення уміння ефективно застосовувати стратегічні комунікації та контролювати їх реалізацію як на рівні підрозділу, так і на рівні всієї військової структури; в умовах військової комунікації належить бути зразком для наслідування у всьому, тобто розвиватися протягом життя; володіння навичками ефективної комунікації [8].

Таким чином, військово-політична комунікація стратегічного лідерського типу передбачає внутрішні і зовнішній аспект. Перший стосується модернізації внутрішньо-організаційних комунікаційних відносин та підготовки операції. Зовнішній стосується ретельної розробки передбачуваних ефектів від послань та партнерських взаємин із споживачем інформації.

Висновки. Таким чином, військово-політичні комунікації виступають відносно автономним інституційно-організаційним середовищем підтримки глобальних претензій сучасних держав. Крім традиційних держав у сучасному світі міжнародними акторами стають корпоративні об'єднання, неформальні громадські спільноти, кримінальні угруповання, самопроголошені держави тощо. Їх претензії на регіональне та глобальне лідерство можуть відстоюватися на основі ефективних військово-політичних комунікацій. Ідеться про можливість демонстрації військової спроможності (сили) в комунікаційному цифровому середовищі. Агресивне представництво в Інтернет-джерелах

є набагато важливішим та переконливішим ніж справжні військові можливості.

Ознакою оптимальної лідерської військово-політичної комунікації є переконування партнерів та опонентів у власній мілітарній потужності. При цьому, актуальним є уникнення розкриття конкретних даних про наявність та особливості Збройних Сил та інших компонентів військової структури.

Руйнівні війни в Україні та на Близькому Сході останніх років довели, що сторони конфліктів здійснюють потужні інформаційні кампанії, спрямовані на переконання аудиторії в справедливості своїх цілей та можливості їх досягти. Також сторони активно демонструють результативність та ефективність своїх сил в режимі онлайн. За таких умов фактичний виграв на полі бою (або театрі військових дій) або інший підсумок військового конфлікту залежить від спроможності адекватно представити ці результати на світовій комунікаційній арені. Можливості прямого інструментального впливу військово-політичної комунікації на результати бойових дій слід розглянути в наших подальших наукових дослідженнях.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дужа, І. А. (2015) Стратегія відновлення регіонального лідерства США в АТР адміністрацією Б. Обами. *Гілея: науковий вісник*. Вип. 92. 346–349.
2. Коляда, С. П. (2020) Візія – основа стратегічного лідерства. *Modern economics*. № 19. 76–82.
3. Мармаза, О. І. (2013) Ефективне лідерство як інструмент стратегічного управління. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Вип. 29. 289–297.
4. Пирожков, С. І., Майборода, О. М., Хамітов, Н. В., Головаха, Є. І., Дембіцький, С. С., Смолий, В. А., Скрипнюк, О. В., & Стоєцький, С. В. (Ред.). (2022). *Національна стійкість України: стратегія відповіді на виклики та випередження гібридних загроз національна доповідь*. Київ: ІПіЕнд ім. І. Ф. Кураса НАН України. URL: <https://doi.org/10.53317/978-966-02-9908-5>
5. *Політична безпека України: проблема стабілізації політичного поля країни. Прогнозна оцінка, механізми забезпечення: монографія / за ред. академіка НАН України О. О. Рафальського, чл.-кор. НАН України О. М. Майбороди*. Київ: ІПіЕнд ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2024. 288. ISBN 978-617-14-0362-8
6. Суспільно-політичні орієнтації громадян України (травень 2023 р.). (2023, Червень 21). *Разумков Центр*. URL: <https://e.surl.li/ngwlfm>
7. Тишкевич, І. (2024, Листопад 11). Трамп, Путін, Сі та мир в Україні. *New Voice*. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/tramp-kitay-putinkoli-bude-mir-v-ukrajini-mizhnarodniy-ekspert-50465470.html>
8. Ткач, П. Б. (2021) Поняття військового лідерства в контексті стратегічних комунікацій Національної гвардії. *Збірник наукових праць Національної академії Національної гвардії України*. Вип. 1. С. 24–29.

9. Трамп завершить війну на вигідних для України умовах – сенатор США. (2024, Листопад 24). *ТСН*. URL: <https://e.surl.li/nmhnhh>

10. Трудові ресурси для повоєнного відновлення України (червень 2024 р.). (2024, Серпень 7). *Разумков Центр*. URL: <https://e.surl.li/wmrizr>

11. Тягнирядно, Л. (2024, квітень 17). Чим живе громадянське суспільство протягом двох років війни – дослідження. *Zmina*. URL: <https://zmina.info/articles/chym-zhyve-gromadyanske-suspilstvoprotyagom-dvoh-rokiv-vijny>

REFERENCES:

1. Duzha I. A. (2015) Stratehiia vidnovlennia rehionalnoho liderstva SSHa v ATR administratsiiei B. Obamy. *Strategy for Restoring US [Regional Leadership in the Asia-Pacific Region by the Obama Administration] Hileia: naukovyi visnyk*. Vyp. 92. S. 346–349 [In Ukrainian].
2. Koliada, S. P. (2020) Viziiia – osnova stratehichnoho liderstva. [Vision – the Basis of Strategic Leadership] *Modern economics*. № 19. S. 76–82 [In Ukrainian].
3. Marmaza, O. I. (2013) Efektyvne liderstvo yak instrument stratehichnoho upravlinnia. [Effective Leadership as a Tool of Strategic Management] *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*. Vyp. 29. S. 289–297 [In Ukrainian].
4. Pyrozhekov, S. I., Maiboroda, O. M., Khamitov, N. V., Holovakha, Ye. I., Dembitskyi, S. S., Smolii, V. A., Skrypniuk, O. V., & Stoietyskyi, S. V. (Red.). (2022). *Natsionalna stiikist Ukrainy: stratehiia vidpovid na vyklyky ta vyperedzhennia hibrydnykh zahroz natsionalna dopovid*. [National Resilience of Ukraine: Strategy for Responding to Challenges and Anticipating Hybrid Threats National Report] Kyiv: IPIEnD im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy. URL: <https://doi.org/10.53317/978-966-02-9908-5> [In Ukrainian].
5. *Politychna bezpeka Ukrainy: problema stabilizatsii politychnoho polia krainy. Prohnozna otsinka, mekhanizmy zabezpechennia : monohrafiia* [Political Security of Ukraine: The Problem of Stabilizing the Political Field of the Country. Forecasting Assessment, Provision Mechanisms: Monograph] za red. akademika NAN Ukrainy O. O. Rafalskoho, chl.-kor. NAN Ukrainy O. M. Maiborody. Kyiv: IPIEnD im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy, 2024. 288 s. ISBN 978-617-14-0362-8 [In Ukrainian]
6. *Suspilno-politychni oriientsatsii hromadian Ukrainy (traven 2023 r.)* [Socio-Political Orientations of Ukrainian Citizens (May 2023)]. (2023, Cherven 21). *Razumkov Tsent*. URL: <https://e.surl.li/ngwlfm> [In Ukrainian]
7. Tyshkevych, I. (2024, Lystopad 11). Tramp, Putin, Si ta myr v Ukraini. [Trump, Putin, Xi and peace in Ukraine]. *New Voice*. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/tramp-kitay-putinkoli-bude-mir-v-ukrajini-mizhnarodniy-ekspert-50465470.html> [In Ukrainian]
8. Tkach, P. B. (2021) Poniattia viiskovoho liderstva v konteksti stratehichnykh komunikatsii

Natsionalnoi hvardii. [The concept of military leadership in the context of strategic communications of the National Guard]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Natsionalnoi hvardii Ukrainy*. Vyp. 1. 24–29. [In Ukrainian]

9. Tramp zavershyt viinu na vyhidnykh dlia Ukrainy umovakh – senator SShA. [Trump will end the war on favorable terms for Ukraine – US Senator]. (2024, Lystopad 24). *TSN*. URL: <https://e.surl.li/nmhnhh> [In Ukrainian]

10. Trudovi resursy dlia povoiennoho vidnovlennia Ukrainy (cherven 2024 r). [Labor resources for the post-war reconstruction of Ukraine (June 2024)] (2024, Serpen 7). *Razumkov Tsent*. URL: <https://e.surl.li/wmrizr> [In Ukrainian]

11. Tiahnyriadno, L. (2024, kviten 17). Chym zhyve hromadianske suspilstvo protiahom dvokh rokiv viiny – doslidzhennia. [How civil society lives during two years of war – a study]. *Zmina*. URL: <https://zmina.info/articles/chym-zhyve-gromadyanske-suspilstvoprotiyagom-dvoh-rokiv-vijny> [In Ukrainian]

Military-political communication in the context of global strategic leadership: means and approaches to understanding

Kovalyov Andrii Viktorovich

Candidate of Political Science,
Spokesperson of the General Staff
of the Armed Forces of Ukraine, Doctoral
Student at the Department of Political
Science
Taras Shevchenko National University
of Kyiv
Volodymyrska str., 60, Kyiv, Ukraine
ORCID: 0000-0003-1081-3024

Military-political communication is considered as a systemic formation that characterizes the ability of each political system to meet the requirements of the time and world trends. In this context, the war in Ukraine and other conflicts in the modern world clearly demonstrate that individual political actors can exaggerate or, conversely, reduce the effect of their own actions through active military-communication policy. The article analyzes the foreign policy aspect of military-political communication, which proves the ability of the state to protect its sovereignty and act as an equal partner in international coalitions. The importance of the leadership culture of military-political speakers, which is manifested in a non-trivial reading of military events according to information messages, is noted. It is emphasized that the strategic goals of military-political communication can be achieved thanks to an adequate understanding of the overall outcome by each participant in the events. The importance of preparing organizational conditions for the dissemination of military-political content, which can only be the result of joint work, is revealed. It is substantiated that the organizational capacity of strategic leadership at the international level is based on the adequacy of understanding the goals and objectives of the operation and action of military-political communication. The development of strategic leadership steps within the framework of military-political communication involves careful preparation of various aspects of communication events. Under the condition of hierarchical subordination in a democracy, military-political communication systems also provide for an internal aspect in the form of motivating their forces and the population. It is revealed that a sign of successful leadership military-political communication is convincing partners and opponents of their own military power. It is concluded that the devastating wars in Ukraine and the Middle East in recent years have proven the importance for the parties to the conflicts of the ability to carry out powerful information campaigns aimed at convincing the audience of the justice of their goals and the possibility of achieving them.

Key words: military-political communication, strategic leadership, political initiative, political interests, political decisions, political cooperation.